

Fill d'un reputat advocat i catedràtic de dret (l'ex ministre d'Ultramar D. Francesc Permanyer i Tuyet), en Joan Permanyer seguí la tradició paterna, no sols en l'exercici professional de la jurisprudència, sinó també en la carrera de l'ensenyament universitari. Fou catedràtic d'Història del dret espanyol a la nostra Universitat; les seves explicacions, que foren recollides en uns apunts impresos, versaren principalment sobre història del dret català. En el curs de 1917-18 (dintre del qual havia de ser jubilat perquè arribava als 70 anys) li tocà llegir el discurs inaugural que versà sobre la pertorbació jurídica produïda per la gran guerra i els problemes legislatius de la pau.

Malgrat els càrrecs honorífics que ocupà, mai caigué en la temptació de la vanitat; d'altra banda, la seva disconformitat amb les noves tendències triomfants en el catalanisme l'apartaren de la política activa, amb la qual tampoc s'hi avenia gaire el seu temperament calmos i poc amic de la complexitat. Sentia fonsament la vida de família; i en la seva arrelada fe cristiana trobà la resignació espiritual contra les adversitats, les quals deixaren, però, marcada llur empremta en el seu aspecte físic dels últims anys.

Morí a Barcelona, la seva ciutat nativa, el dia 12 d'abril de 1919. — F. V. T.

Frederic Rahola i Trèmols

Sovint ressurten en les notícies biogràfiques dels homes del modern moviment catalanista l'activitat múltiple i variada que dona un aspecte complex a llurs personalitats. Tal succeeix, molt accentuadament, amb la figura d'En Frederic Rahola. Literat i periodista, juriconsult, historiador, economista i polític, la seva cultura fou ben extensa i la seva vida molt laboriosa i fecunda.

Nat a Cadaqués, en 1858, cursà el batxillerat i la carrera de Dret a Barcelona, i es doctorà a Madrid en 1879. Passà després a Anglaterra, va residir llargues temporades a França i a Itàlia, recorregué gran part d'Europa, i en 1903 va anar, en viatge de propaganda político-comercial, a la República Argentina. Resultat dels seus viatges foren els seus escrits *Los ingleses vistos por un latino* (1882) i *Sangre nueva. Impresiones de un viaje a la América del Sud* (1905). La seva fe americanista havia de fer-lo cooperar activament en la fundació de la Casa d'Amèrica de Barcelona i de l'Institut d'Estudis Americanistes i fou causa de que publicqués molts estudis, conferències i articles (apareguts gran part d'ells en la revista comercial hispano-americana *Mercurio*, fundada per ell (amb En Puigdollers), dels quals en 1919 va combinar-ne un resum esquemàtic en forma de programa docent per a la càtedra lliure d'Estudis hispano-americans, agregada a la Facultat de Filosofia i Lletres de l'Universitat de Barcelona, que va ser creada i encomenada a En Frederic Rahola per Reial ordre de 21 de març d'aquell any, el mateix en el qual ell havia de morir (10 novembre), sense haver-ne arribat a pendre possessió per causa de la lenta, però inexorable, malaltia.

Com a periodista, En Rahola havia col·laborat ja al *Diari Català* de l'Almirall, i després a *La Renaixensa*, *La Veu de Catalunya*, *La Vanguardia* i *El Diario de Barcelona*, a la *Il·lustració Catalana*, *La España Regional* i en altres molts periòdics i revistes. Com a poeta havia publicat dos volums de versos en castellà i altre de poesies catalanes (*Oasis*), algunes de les quals foren premiades en els Jocs Florals de Barcelona. Com a prosista cal esmentar els seus quadros de costums i els escrits de narracions de Cadaqués, publicats a *Juventut* i altres revistes.

La personalitat d'En Rahola com economista tingué molt gran relleu; els seus esforços doctrinals i pràctics per impulsar una Economia nacional catalana foren constants. Des de la secretaria del «Foment de la Producció Nacional» i en altres de les diverses corporacions en què intervingué, així com en els càrrecs representatius de què va estar investit, treballà infatigablement i amb una orientació competent en favor de la indústria i del comerç de la nostra terra, fent molta tasca abnegada i anònima. Els seus nombrosos escrits, conferències i discursos sobre qüestions econòmiques revelen alhora la seva cultura teòrica i la seva formació pràctica en aquestes matèries.

Elegit President de l'Acadèmia de Jurisprudència, hi llegí dos discursos inaugurals molt notables: *El trust del Capital y el Sindicato obrero* (1910) i sobre l'evolució del dret de propietat privada (1911). Home d'estudi i de lectures assídues, tot mantenint els punts de doctrina fonamentals, sabia, per mitjà d'un ample criteri evolutiu, manejar per un temperament assenyat i doblat d'historiador, reservar un gran marge d'expectació al desenrotllament natural dels fets, segons ha remarcat En Carreras Artau; i així s'esdevenia que «sota formes correctes, i adoptant una posició inicialment conservadora, arribava certerament i sense sotregades a conclusions que els esperits no conformistes titllarien de revolucionàries». El pròleg amb què En Rahola encapçalà, en 1895,

la segona sèrie dels estudis morals, socials i polítics del Sr. Duran i Bas; la seva conferència sobre *El valor econòmic i social de l'invent* (que donà en 1917 als alumnes de l'Escola Industrial) i tants altres treballs de caràcter jurídic-econòmic escampats en publicacions diverses, contribueixen, amb els dos discursos inaugurals esmentats, a fer ressaltar el valor d'En Rahola com a jurisconsult, en el millor i més ampli sentit d'aquest mot. Darrerament, el seu *Catecismo de ciudanía* (1919) contenia, explicada en forma didàctica, la seva concepció dels deures civils.

Com a historiador tingué gairebé sempre com a objectiu l'estudi de les doctrines i de les institucions econòmiques, principalment de la nostra terra. El seu assaig sobre *Economistas españoles de los siglos XVI y XVII* (1886) té l'interès per nosaltres de l'exposició de doctrines d'alguns autors catalans poc coneguts. Els treballs *Sorteo de calas entre los pescadores de Cadaqués* (*Revista general de Legislación y Jurisprudencia* de Madrid, 1898) i *Algunas noticias acerca de las antiguas comunidades de pescadores en el cabo de Creus* (*Memorias de la Real Academia de Buenas Letras*, t. VIII, p. 451) són molt apreciables, i representen una aportació valuosa per la reconstitució del dret consuetudinari i de l'economia popular antiga del nostre país, que fou aprofitada per En Costa en la seva obra sobre el col·lectivisme agrari a Espanya. Els opuscles titulats *Del comerç antic i modern de Tarragona* i *Los antiguos banqueros de Cataluña y la «Taula de Cambi» de Barcelona* (tots dos de l'any 1911), així com la part històrica del seu treball *Del Comerç y de la industria de Catalunya*, publicat en la *Geografía general de Catalunya* d'En Carreras Candi, són indicis reveladors de l'excel·lent resultat que hauria pogut donar també l'activitat d'En Rahola en aquest gènere d'estudis si hi hagués estat esmerçada més preferentment; el segon, sobre tot, és l'esbós d'una monografia que hauria pogut ser ben important, i en ell són donats a conèixer documents inèdits de força interès. Altres treballs de caràcter històric són el consagrat als Diputats per Catalunya a les Corts de Càdiç, llegit l'any 1911 a l'Acadèmia de Bones Lletres, de la qual formava part En Rahola des de 1902; i els *Comentarios a un vers famós del Dant* («L'avara povertà di Catalogna»), que tendeixen a demostrar com l'excels poeta es referia en dit vers no al poble català, sinó al rei Frederic de Sicília i a la seva cort.

La seva actuació política fou també sempre útil a la causa de Catalunya. Representà a les Corts espanyoles els districtes de Barcelona (1905), Vilademuls (1906) i Igualada (1907); i després fou senador per Girona. Per altra part, ocupà en 1914 la Presidència de la Societat Econòmica d'Amics del País, i li foren confiats encara altres càrrecs de distinció. Portat del seu amor als infants i en record de la seva esposa, bastí generosament a Cadaqués unes magnífiques escoles.

En Rahola visqué — com ha dit En Carreras Artau — «en una perpètua primavera d'ideals, sense el més petit entelament del desengany, sense fatiga per causa de les ocupacions o de l'edat». Una atraient afabilitat i una serena senzillesa, completades amb una conversa sempre agradable, interessant i correctíssima, afegien encara múltiples caires de simpatia a la seva personalitat.

Morí el dia 10 de novembre de 1919, deixant vinculat amb el seu nom un bell recort.—F. V. T.

Mn. Salvador Bové

Nat a Reus en 1869, morí a la Seu d'Urgell en l'any 1915. Era canonge Magistral de la Catedral Urgel·lesa, des de 1909.

De jove s'havia significat ja pel seu catalanisme i per la seva afició als estudis històrics. En 1894 li fou premiat als Jocs Florals de Barcelona el seu treball: *Institucions de Catalunya. Les Corts, la Diputació, lo Concell de Cent, los Gremis y'l Consolat de Mar*, obra interessant per al coneixement del Dret públic antic del nostre país i el principal mèrit de la qual consisteix en haver combinat un conjunt d'indicacions estampades en altres obres amb algunes notícies i documents recollits mitjensant la seva investigació personal. El mateix any 1894 li fou premiat en un Certamen de la Joventut Catòlica de Barcelona l'assaig crític sobre *Lo canonge Pau Claris*, vindicatiu de la actuació del gran patriota. En els dos anys següents li foren premiats successivament als Jocs Florals de Barcelona l'*Estudi sobre lo Bisbe d'Osca En Vidal de Canyelles, consultor del Rei Don Jaume y sa significació jurídica* (1895), treball que no és pas de primera mà, i l'*Assaig crític sobre'l filòsof barceloní En Ramon de Sibiude* (1896), que motivà una aspre crítica del Sr. Prat de la Riba i una polèmica amb Mn. Frederic Clascar. Cal esmentar també d'aquests primers temps de producció de Mn. Bové el seu treball intítulat *La escola jurídica catalana: En Francesch Martí y Viladamor*.

Però ço que després vingué a caracteritzar especialment la personalitat literària del Dr. Bové